

Kommunane - fundamentet for lokal helse- og sosial beredskap

Dei fleste av oss har stor tillit til at kommunen er der for å hjelpe når det skjer noko ekstraordinært. Vi stoler på at folkevalde og administrasjonen har gjort det som er nødvendig for at vi skal kunne leve og bu i trygge lokalsamfunn. Ved ekstraordinære situasjonar som kriser, katastrofar og ev. krig, har kommunen ansvar for nødvendig helsehjelp og sosiale tenester til alle som bur og oppheld seg i kommunen.

Denne kortversjonen av rettleiaren er eit forsøk på å leggje betre til rette for eit godt beredskapsarbeid på lokalt nivå, og gjev ei kortfatta oversikt over kva forventningar, lover og reglar som gjeld på området. Beredskapsarbeidet må ta utgangspunkt i lokale risiko- og sårbaranalysar. På bakgrunn av slik analysar, forholda elles og formelle krav, skal den enkelte kommune sjølv definere omfang, innhald og utforming av beredskapstiltaka slik at ein fangar opp lokale behov. Vi ser det som svært viktig at helsemessig og sosial beredskap vert oppfatta som ein integrert del av tenestene og ikkje noko som kjem i tillegg.

På www.helsedir.no/beredskap vil den interesserte finne sjølve rettleiaren med meir utdjupande informasjon og lenker til relevante nettstader.

Lykke til med arbeidet!

Bjørn-Inge Larsen
direktør

Mal for plan for helse- og sosial beredskap

Nokre kommunar ønskjer å ha ein eigen plan. Andre har integrert helse- og sosial beredskap i kvalitetssystemet, eller i overordna beredskapsplanverk og kriseplan. Forslaget til mal nedanfor dekkjer krava i lov og forskrift. Uansett korleis kommunen organiserer arbeidet med helse- og sosial beredskap, må momenta vere med.

Helse- og sosial beredskap i ..... kommune

Skjema for revisjon

Fordelingsliste

A. Administrativ DEL

Innhald

- 1. Lovgrunnlag**
Det viktigaste lovverket. Sjå kapittel 1¹.

- 2. Målsetjing**
Formålet med kommunen sin helsemessige og sosial beredskap. Sjå kapittel 3.

- 3. Kommunen sitt ansvar innan helsetenester og sosialtenester**
Kva verksemdar som er omfatta av planen. Ta med organisasjonskart og kart som viser kvar verksemdene er lokaliserte. Sjå kapitla 3 og 4.
- 4. Organisering og leing**
Ansvar, roller og oppgåver på og mellom ulike nivå i kommunen og forvaltninga elles. Definer når kriseleinga skal etablerast. Sjå kapittel 4.

- 5. Samordning av planar**
Korleis planen heng saman med anna beredskapsplanverk i kommunen og regionen. Sjå kapitla 4 og 6.

- 6. Utarbeiding, godkjenning og revisjon**
Kven som skal vedta plan for helse- og sosial beredskap. Kor ofte skal den reviderast. Dater planen. Sjå kapittel 11.

¹ Denne og etterfølgjande referansar er til kapitla i fullversjonen som ligg på www.helsedir.no/beredskap

7. Forsyningstryggleik og infrastruktur

Korleis forskrifta sine krav til kommunen sin infrastruktur og forsyningstryggleik blir dekte. Sjå kapittel 8.

Forskrifta §8

8. Risiko- og sårbaranalyse

Grunnlaget for ROS-analysane for helse- og sosialtenestene skal dokumenterast. Korleis ROS-analysane er nytta i planen. Revisjon og oppdatering minimum kvart fjerde år. Sjå kapitla 5, 6 og 11.

Forskrifta §3

9. Økonomiske konsekvensar

Kostnader og budsjett for kommunen sitt beredskapsarbeid og beredskapstiltak. Sjå kapittel 11.

10. Kompetanse, opplæring og øvingar

Korleis kommunen organiserer arbeidet med å skolere dei tilsette og kor ofte og på kva måte kommunen skal øve. Sjå kapittel 9.

Forskrifta §7

B. PRAKTISK DEL

11. Varslingsplan og varslingsliste

Legg kommunen sine oppdaterte varslingslister ved planen (inkl. oversyn over aktuelle funksjonar innan helsetenesta og sosialtenesta). Sjå kapittel 4.

12. Oversyn over personell

Bruk eksisterande oversikter så langt det er mogeleg. Gjer greie for om personellet kan beordrast. Sjå kapitla 10 og 13.

Forskrifta §9

13. Ressursdisponering og omlegging av drift

Kommunen sine planar for ressursdisponering og omlegging av drift innan helsetenesta og sosialtenesta. Sjå kapittel 4.

Forskrifta §4
Forskrifta §9

Desse momenta må vere omtalte:

- Evakuere dei som bur i institusjonar eller andre med heildøgns pleie- og omsorgstilbod. Planar for korleis desse skal sikrast lovpålagte tenester fram til ordinær drift.
- Evakuere legekantor, legevaktlokale, sosialkontor o a. Planar for forsvarleg drift fram til ordinær drift.
- Oppretthalde tenestetilbodet i lengre periodar med problem med kommunikasjonar, avlaup, bortfall av straum, vatn, IKT til institusjonar, legekantor, legevakt, sosialkontor, heildøgns pleie- og omsorgstilbod o a.

- Korleis heimebuande mottakarar av helse- og sosialtenester skal sikrast eit forsvarleg tilbod i ulike krisesituasjonar.
- Korleis kommunen skal handtere større ulykker. Omstille drifta for å handtere eit større tal pasientar ut over vanleg akuttmedisinsk beredskap.
- Korleis kommunen kan yte hjelp til nabokommunar eller helseføretak ved mottak av pasientar (t.d. kor mange kommunen kan ta i mot i ein krisesituasjon), eller ved å hjelpe med personell og utstyr.

14. Ressursoversyn

Vis til materiellressursar som er spesifikke for helse- og sosialtenesta (inkl. ressursar frå Sivilforsvaret og samarbeidande frivillige organisasjonar), eller legg dei ved planen. Sjå kapittel 4.

15. Informasjon

Vis til kommunen sin plan for informasjonsberedskap, eller legg den ved. Sjå kapittel 7.

Forskrifta §5

16. Normalisering

Rutinar for korleis ei krise formelt blir avslutta og korleis kommunen skal gjennomføre evaluering, oppfølging av eigne tilsette og vurdere om det er oppfølgingsbehov overfor innbyggjarane (til dømes ytterlegare psykososial støtte og formidle kontakt med spesialisthelsetenesta) Sjå kapittel 4.

17. Tiltakskort / innsatsplanar / handlingskort eller liknande

Tiltakskorta må vere baserte på ROS-analysar.

Eksempel

- etablering av senter for evakuerte og pårørnde
- forureining av drikkevatt
- atomberedskap

18. Avtalar

Omtale av samarbeidsavtalar med nabokommunar, helseføretak, Sivilforsvaret, frivillige organisasjonar, private tenesteytarar o a.

Formålet med helse og sosial beredskap

Alle kommunar pliktar etter lova å ha ein helse- og sosial beredskap. Formålet med beredskapen er å verne liv og helse og bidra til at alle som bur eller oppheld seg i kommunen får nødvendig helsehjelp og sosiale tenester også ved kriser og katastrofar

Lova §§ 2-1 og 2-2
Forskrifta § 2

Dei verksemdene som blir omfatta av lova skal altså kunne **fortsette**, og om nødvendig, **legge om og utvide** drifta under krig og ved kriser og katastrofar i fredstid. Slike driftsomleggingar skal skje på basis av den daglige tenesta, oppdatert planverk og regelmessige øvingar.

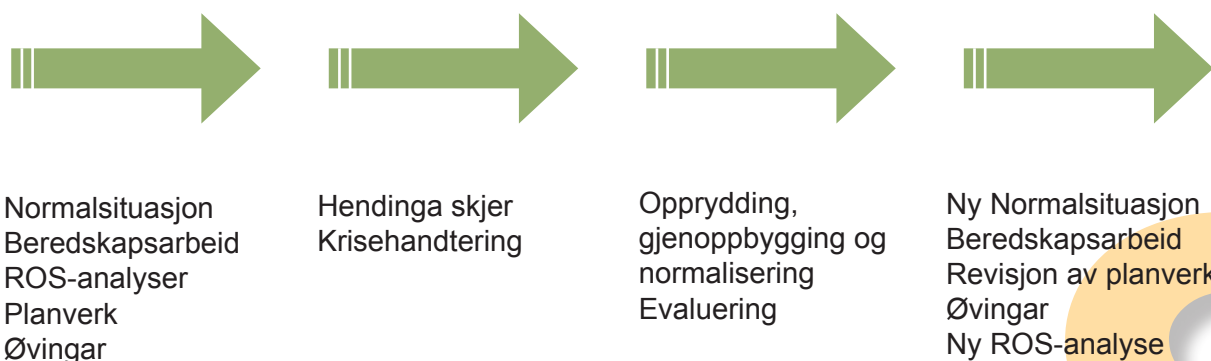
Dette gjeld og kommunar med internasjonale grensepasseringsstader og som er utpeika til å ha særskilte oppgåver i samband med IHR-forskrifta og andre beredskapssituasjonar.

Beredskapsprinsippa:

Ansvar: den som har ansvaret i det daglege har også ansvaret ved ekstraordinære hendingar.

Likskap: den organisasjonen ein opererer med under kriser, skal vere mest mogleg lik den ein har i det daglege.

Nærleik: ei krise skal handterast på lågast mogelege effektive nivå.

Figur 1. Fasar i beredskaps- og krisehandteringsarbeidet

Risiko- og sårbaranalysar

Det er eit politisk ansvar å ta stilling til kva tiltak som skal setjast i verk for å redusere faren for at uønska hendingar skjer og redusere konsekvensane når slike hendingar likevel har skjedd. Difor må analysen vere eit lokaltilpassa for å kunne bli eit verktøy til å dimensjonere beredskapen og prioritere kva tenester som skal og må leverast i ein ekstraordinær situasjon. Det er viktig at føresetnadane for analysen blir dokumentert.

Forskrifta §3

Ei risiko- og sårbaranalyse er ein systematisk og kritisk gjennomgang for å finne ut kva risiko eller faremoment som finst og kor sårbar området er for svikt. Gjennomgangen gjev oversikt over moglege førebyggjande og skadereduserande tiltak, og hjelper til i prioriteringa av beredskapstiltaka.

ROS-analyser skal ta utgangspunkt i verksemda sin eigenart og omfang. Dette betyr at ein må ta definere ansvarsområde, lokale føresetnader, ressursar og behov slik kommunen sjølv kjenner og oppfattar dei.

Risiko- og sårbaranalysar skal

- Bidra til gode og målretta førebyggjande tiltak mot ulykker, epidemiar m.v.
- Danne grunnlaget for helse- og sosial beredskapsplanverket i kommunen (og andre beredskapsplanar)
- Bidra til å heve beredskapsnivået i kommunen
- Bidra til å verne liv og helse.
- Bidra til kvalitetsheving i tenesteproduksjonen
- Bidra til meir kostnadseffektiv tenesteproduksjon

Samordning av planverk og tiltak

Kommunen har ansvar for å samordne plan og tiltak for helsemessig og sosial beredskap med anna beredskapsplanverk internt i kommunen og med andre aktørar. Slik samordning skal sikre at helse- og sosialtenestene blant anna får hjelp frå og samarbeider med andre fagsektorar i og utanfor kommunen i ein krisesituasjon.

Samordningskravet omfattar og kommunal smittevernplan med beredskapstiltak. Til dømes er influensaepidemi eller utbrot av matsmitte situasjonar som krev førebuing av beredskapstiltak og samordning av planar.

Manglande samordning av beredskapsplanane kan medføre uheldige situasjonar i ei krisehandteringa som i verste fall får konsekvensar for liv og helse. Som del av samordninga mellom lokale og regionale aktørar, må det også vere samordning med leiinga av redningstenesta (politiet).

Samordning og samarbeid

- internt i kommunen
- Helseføretak og regionale helseføretak
- med andre offentlege aktørar
- med private verksemder
- med frivillige organisasjonar

Informasjonsberedskap

Ein forberedt informasjonsberedskap vil bidra til å spare kostbar tid i innleiande og kritisk fase etter at ei uønskt hending har skjedd. Dårlig informasjonsberedskap kan gje mykje ekstra arbeid og føre til unødig uro. I ei krise har leiarane informasjonsansvar på sitt eige ansvarsområde. Det må vere klart kven som skal uttale seg til media, og det må vere samsvar i budskapet frå aktørane på ulike nivå og sektorar. Vi rår kommunen til å setje seg inn i rettleiaren "Veileder i informasjonsberedskap og strategisk krisekommunikasjon" for meir detaljert innføring i emnet¹.

Opplæring

Øvste administrative leiar har ansvaret for at nyttilsette får opplæring i beredskapsarbeid. Den som har personalansvar, har ansvaret for at opplæring blir gjeve til den enkelte. Kommunen/ ansvarleg leiar har plikt til å sørgje for at dei tilsette kjenner:

Forskrifta §7

- hovudtrekka i kommunen si organisering i kvardagen og ved ei uønska hending eller krise
- oppgåvene i den eininga ho/han arbeider
- sine eigne oppgåver i ein ekstraordinær situasjon eller ei krise
- rutinane for varsling, eventuell utskrivning, flytting eller evakuering av eigne pasientar, bebuarar, barnehagebarn, skoleelevar m.v.

Leiarane har eit særleg ansvar for å setje seg inn i planverket.

¹Veileder i informasjonsberedskap og strategisk krisekommunikasjon, Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap, DSB, juni 2007

Øvingar

Øvingar er viktig får å kvalitetssikre beredskapsplan og evne til å handtere hendingar ein til dagleg ikkje får trening i. Øvingar saman med andre etatar er sentrale verkemiddel for betre samordning av beredskapen. Beredskapssystemet skal ha omtale av øvingar og korleis kommunen vil følgje opp avdekte avvik som resultat av evaluering eller reelle hendingar.

Beredskapsplan og handteringsevne skal øvast både på verksemds- og kommunenivå og saman med andre, som nabokommunar, helseføretak, sjukehus, brann- og redningstenesta, politiet, Sivilforsvaret, bedrifter og frivillige organisasjonar. Når ein øver, bør følgjande element vere med:

- avklaring av leiar- og ansvarsroller,
- informasjonsstrategi,
- varslingsrutinar,
- omsorg for ramma og andre involverte,
- koordinering, fullmakter og budsjett².

Tilsette med spesiell rolle i beredskapsarbeidet må

- øve spesielt på eiga rolle (definert i tiltakskort)
- trene på varslings, organisering og handtering både ved interne og eksterne hendingar

---

² Veileder, Øvelsesmodell i krisehåndtering for strategisk ledelse i fylker og kommuner, DSB november 2005